

enim facultas, & paupertas, sed fraudulenta vel callida conuersatio in rebus pupillaribus suspectum tutorem commendat.

Vacillare quid sit, vide extra de procur. in nostra. & de cau. pos. cum ecclesia & de testi. c. praterea. p. Inno. & alios.

De T ante Y.

Tympanum est instrumētum ad faciendum oleum. l. sed addes. §. illud nobis. ff. loca.

Tympaniū (inq̄t Neb. in Lexico it̄ris) margaritæ gen^o ex altera parte sphaericū, ex altera pleniū. l. pediculis. ad fi. de aur. & arg. leg.

Tyro est nouus miles, vt C. de tyro. lib. x. j.

Tyrociniū animi. in l. vltim. dc. ad il. edict. Venuleius eleganter pro simplicitate, & rudimēto posuit vt ibi attestatur Budeus.

Tyrus est serpens venenosissimus, de quo fit tyriaca magna,

Theriacam scribunt alij.

Tyrānica potestas est cū quosdā fauoris gratia sublimat, quosdā odio vel inuidia humiliat, & leuis suspiciōis aura cōdēnat, xv. q. vij. c. j.

De V ante A.

Vacans possessio, require supra possessio.

Vacantia bona dicuntur ea, q̄ dominum nō habent, vel quæ fisco, vel dominio alicuius applicantur Quod cōtingit multis modis, Quādoque si quis intestatus decedit, vel qui testari nō potest vel faciat propter quod heres suus succedere nō potest, vel etiā vbi alias de consuetudine bona alicuius dominio applicantur, tunc dicuntur vacare bona.

Vacillare dicitur qui dubitando & tremendo loquitur, & qui variè loquitur, Cardi. Zabarel. in caput praterea circa fin. de test. cog.

Vacuam pecuniam dicit Iuriscōf. in l. Quintus. de posi. pro. ociosa & reposita, & ex qua quis lucrum non facit.

Vadimonium accipitur pro ea sponcione quæ datur in causa graviori, puta criminali, dictū vadimonium à vadibus, hoc est sponforibus, quos qui dederint iudicio vadere, id est decedere potest quocumque libuerit. Auctores sunt Acton & Porphyriō in illud Horatij in primo Sermonum Ille datis vadibus qui rure extratus in urbem est. Iuuenal. differt vadimonia prætor Et Plinius in proemio naturalis historix, Propter quod inquit, vadimonium differri possit N.

Vagabundus est qui non habet domicilium, sed hodie hic est, cras alibi. l. iij. §. prætor. ff. de dam. in fec. Sed quasi vagabundus est q̄ habet domicilium, sed rarò moratur in eo, & vagatur huc illuc Quomodo cōueniantur isti, habetur incap. fina. de foro compe. in glo. j. & ibi nota.

Valesij, apud antiquiores dicebantur qui postea, s. litera (vt in plerisque aliis) in r. literā mutata, Valerij sunt appellati. Fuit autē Valerij familia Romæ dicta à Valesio viro præclaro, nec min^o locu.

locuplete, in gente Sabina, qui postea Manius Valerius Terentinus cognominatus est à Terentio loco quodam Diti patri sacro Romæ in campo Marrio in quo aram illi dicatā ab antiquis primus omnium mōstrauit. Quintilianus libr. primo, Vt Valerij, inquit, & Fufij, in Valerios & Furiōs venerunt, ita arbos æratis fuit. Idē quoque Festus Pompeius scribit in dictione Aurelia familia. Pomponius in tit. de origine iuris. l. necessarium, auctor est, Appium Claudium cæcū fuisse auctore, vt in illis nominibus litera in r, transiret. Appius, inquit, Claudius inuenit, vt pro Valerij Valerij, & pro Furiis Fufij essent. Hinc est libro institutionum titulus de leg. Fusia caninia pro eo quod est Furia caninia.

Valetudo, & valetudinarius, & nunquam valetudo & valetudinarius legendum est in libris Digesti quoniam sic scriptum esse animaduertit Ludouicus Bonogninus in Pandectis Florentinis, atque apud antiquos hæc nomina sic proferebatur.

Valetudo dicitur infirmitas in vno significato. c. quoniam frequenter. vt lit. non cont. per Innocen. & Hostien. cap. fin. de testi. l. ij. §. si quis in iudicio. ff. si quis cautio. & l. vnica C. qui morb. se excus.

Valetudinarij dicuntur infirmi frequenter ægrotant, vel qui laborant per lucida interualla, vt qui modo sani sūt, post horā infirmi

Valetudinarij qui dicantur, vide Panorm. in ca. quoniam frequenter.

versic. quarto. vt lite non contestata.

Varian secundū Bud. in l. j. de ædil. edic. sunt qui pedes incuruos & in se contractos habent.

Variate dicitur qui primò dicit vnū deinde contrariū, nulla assignata causa variationis. Cōtradictio vero dicitur, qui simul dicit duos incompatibilia, vt interfuisse contractui, & se eadem die fuisse abbi in loco incompatibili. Card. Zabarel. in capitul. præterea. circa finem. de testi.

Varicosus dicitur curuus, à varice nerno contracto, quia neruus in senectute reddit hominem varicosum & curuū, vel est qui modo huc, modo illuc vadit vt stultus. l. varicosus. ff. de ædil. edic.

Melius est inter pretari varicosos pro his qui laborant varicibus, quæ sūt noxiæ venulæ in cruribus, quæ propter atram bilē turgescunt, & ferro adustioneque curantur. Variè aliquando exponitur id est variis in locis §. hæc considerates in auth. vt omnes obe. iudi.

Varus, varicus, & varicosus, quid significent, non est in promptu. Est autem varus qui habet crura oborta, pedesque introrsus figens. quemadmodum è diuerso dicuntur vaciæ qui extrorsum crura habent, idēque Vatinij, & Vacieni, Plinius: Hinc, inquit, cognomina inuenta, Planci, Pabæ, Scauri. sicut à cruribus. Vacii & Vacieni, & Vatinij. Horatius primo Sermonium, Hinc inquit, Varū distortis cruribus. Et Perillus per translationem, Vel eum fallit pede

- regula Varo. Inde varicus, p eo qui ex distortionem pedum inæqualiter ambulat. Ouidius in tertio de arte: Ingentes varica fertur que gradus. Vlpianus titulo de ædilitio edicto. l. ite Ofilius. Varus, inquit, & Varicus an sanus sit, & opinor sanos esse. Accursius nomina esse dicit illorum qui non possunt recte pronunciare. Varicosus qui a tumentibus & intortis varicibus dicitur, vitium est longè diuersum. Iuuenalis, Varicosus fiat aruspex. & Petrus, Dixeritis hæc inter varicosos centuriones. Vlpianus in eodem titulo. l. varicosus. Varicosus, inquit, sanus non est. Neque est qui ut insipiens, modò huc, modò illuc vadit, quod Accursius somniat, sed ut diximus, qui ex nimio labore venas habet crurum intortas & cõglobatas, quas Hipocrates appellat cirsas, Aristoteles rixas. Ant. Neb.
- Vasallagium secundum Speculatorem in titulo de feud. idem est quod homagium. Quod enim in Francia dicitur homagium, in Italia dicitur vasallagium.
- Vasallus est feudatarius, secundum vulgare prouincialium, nobiles feudatarij vasalli dicuntur, plebeius verò homo medius nuncupatur, secundum Spec.
- Vasa si cui legata sint, quæ vasa veniant in legatum, diffusè tractat Iuriscõsultus in l. et si. §. sed si cui. de auro & argenteo legato: nam vasorum appellatio generalis est, ut ibi dicitur.
- Vasa ire sunt oes peccatores, xxxiiij. qu. iij. Nabuchodonosor, vbi dicitur vasis. iræ nūquã Deus redderet interitum, si non spontaneum inueniretur homo habere peccatum.
- Vasa vinaria, reqre in ver. Vinaria.
- Vascularius est qui vasa facit aurea & argentea, Budeus in l. apud Labeonem, de prescriptione verborum.
- Vates modò sacerdotem, modò prophetam, modò poetam significat. xxj. disti. clericos.

De V ante B.

Vbaldini sunt homines certi, & signanter clerici, vel canonici terrarum vel ecclesiarum alterius, de quibus in l. j. C. de col. illieit. vbi dicitur quod collegium Vbaldinorum non potest constituere syndicum.

De V ante E.

Ve pro & ponitur interdum, ut in l. si fundum sub conditione. §. his verbis. ff. de leg. j.

Ve in compositione significat priuationem, ut vecors, & vesanus qui sine corde, aut sine sanitate est. l. malum. ff. de ver. sign.

Vestigal, est tributum quod præstat de rebus quæ vehuntur, vel omnibus negotiis manuum, à vehendis mercibus dictum. Idem est quod nauilum, ut ff. de public. & vestig. l. j. §. hic titulus, & secundum Azo. in summa. C. eodem. vide supra.

Vestigales agri appellantur quæ ciuitatum sunt, & mancipibus. ita locantur, ut certum vestigal reipublice pendant.

Vectior est portitor qui vehit. Et vectores sunt non solum qui vehunt sed etiam qui vehuntur in nauibus, secundum Azo. in summa. C. eodem. titi. & ff. ad Rhod. de iac.

Vectores possunt dici siue habeant merces, siue non, dū tamen operas suas magistro nauis exhibeant ad nauigandum. Et sunt quinque nomina quæ præstant actū & passionem, vt hospes, zelotypus, & c. Require supra A.

Vectura, id est vectigal siue nauū.

Vegetari, p. recreari. l. j. C. de cul. reo.

Vehiculum secundum legem xij. tab. est via in octo pedes in portu rectum, ex transuerso in anfractu, in decimo sexto quod non est necessarium in actu. Ius trahendi ligna lapidesue permittitur habenti actum, sed non habenti viam nisi specialiter conuenisset de hoc supra, in actus, & infra in ver. via.

Vel etiam ponitur pro &, interdū vt in l. sæpe. ff. de verbor. signifi. & l. cum quidā. C. de verb. signi. V etiam ponitur alternatiuè, vt in cap. inter cæteras. de referi.

Velum est quadruplex, scilicet, consecrationis, ordinationis, prælationis, & professionis. Professionis suscipitur à virgine vel corrupta cum profiteretur de altari vel de manu, in xx. anno ad minus, xx. q. j. ca. j. & ca. cau. ij. puella. consecrationis impōitur in xxv. anno. vt. ca. cau. q. l. placuit. & l. xxvij. distin. placuit. Potest autē cōsecratio virginū fieri in die epiphaniarum, in albis paschalibus, id est tota septimana paschali, in apostolorum natalibus, nisi sint graui languore detēta tūc em aliis tēporib. possūt imō et aliis pēpuiis festiuitatib. & dieb. dominicis, vt in capitulo

primo de tempo. & quad. ord. Vi duas autem nullus pontificū. velare præsumat, 20. quæst. i. de uotis. in fine, sed ipsæmet velū suscipiant de altari. xxvij. quæst. j. viduas, quæ capitibus suis. imponant cap. perlatū, de his quæ vī metusue cau. si. Velum autem religionis, vel vestem religiosam de manu presbyteri sumere possunt. xx. quæst. j. viduas. Secus de velo consecrationis, quod solēniter à solo episcopo soli virgini solennibus diebus imponitur. Tertium est velum ordinationis, olim dabatur diaconissis in 40. anno, 20. q. i. sanctimoniales: 27. q. i. diaconissā. Quartum est velū prælationis quod olim dabatur abbatissis in 40. anno. q. i. iuuenulas.

Venaliarius, est seruorum māgo. Quintilianus: Adolefentem, inquit, apud venaliariū repertū. Et iterum: Dedit libertus pecuniam venaliario. Idem & venalicij dicuntur. Cicero in oratore ad Brurum. Aphricanos, & Lali os multi venaliciarij mercatoresque superarunt. Caius titulo de adilitio edicto. l. iustissime. Venaliciarij, inquit, ita ocietatem cocunt, vt quicquid agunt, & c. Vlpianus quoque, Quia venaliciarij inquit, sciunt decurri ad no uitorum emptionem. Item Aphricanus de verborum significatio. l. mercis appellatione. Mella mangones non mercatores, sed venaliciarios appellationi ait.

Venaliarij sūt, qui quæstus causa

- venalitiarum rerum negotiatio-
nē exercent, quos vulgo appel-
lamus reuenditores. In iure au-
tem venaliciarij intelligūtur ferē
semper mangones, quia venaliti-
a. j. seruos venales expositos, ip-
si emere praeoccupāt, vt c. harius
vendant. l. mercis. de verb. signi-
fic. vbi Alciat.
- Venalitia res sunt quae in vsum in-
digentiū venales proponuntur.
- Venatio quid sit, habes scdm Goff.
in Su. ti. de cl. vena. Et est triplex
scilicet oppressiua, arenaria, &
saltuosa. Oppressiua est hominū
de qua dicitur. Caput Nembro-
th esse robustus venator coram
Domino, id est extirpator, & op-
pressor. Et sic venator est homi-
num exactor & oppressor, qui a-
liquem venatu opprimit. Arenaria
est quae fit in arena, vt cum
quis locat operas suas vt pugnet
in arena cū aliqua bestia denta-
ta, hanc qui exercet peccat gra-
uiter, nisi exerceat viriū experiē-
darū. vt ff. de post. l. j. §. itē sena-
tus. & iij. q. vij. tria. versic. infame,
circa pr. & de hac loquitur.
lxxxvj. dist. qui venatorib. cum
duob. c. seq. Saltuosa est quae fit
in syluis & saltib. ad capiendas
feras, & hae est licita, sed illicita
ex tēpore & persona Ex tempo-
re, vt in quadragesima & sabbati-
nis noctibus. xxxvj. dist. an pu-
ratis. Ex persona, vt in clericis, in
quo tamen distinguendum est
quoniā episcopo semper est illi-
cita. xxxiiij. dist. quorundam. A-
lijs verò clericis licita est causa
necessitatis, vtilitatis & recreatio-
nis, cū retibus, laqueis & cāibus,
dū sit cum silētio & modestia, nā
etiā monacho licet texere ligna
pro piscib. capiēdis, vt de conse.
dist. v. nunquam. vide Goff. in su.
de cler. vena.
- Vēdere est rē p certo pretio dare.
- Venditionis verbum, saepe inueni-
re est positum pro emptione, si-
cut & ex cōtrario emptio p vē-
ditione. l. veterē. de cōtra. emp.
Imò in lege xij. tab. appellatio-
ne emptionis & vēditionis con-
tinebatur omnis alienatio. l. sta-
tuliberi. de statulibe.
- Venditio in assem apud Modest. in
l. filius. quib. mod. pig. vel hypo.
solu. accipitur pro insolutorum da-
tione, cū quis tanti rem pigno-
rauerit quanti vendi poterat, &
ideò eam dat creditori insolutū
imaginaria venditione, quae per
as seu asse & librā fiebat, autor
Alciat. in Pater. libro 2. c. xxxiiij.
- Vēditi actio, regere s̄ actio venditi.
- Vendicare est coram iudice dicere
vel intendere rem esse suam, vel
allegare, vt quādo qs dicit, hae
res est mea, & est idem quod in-
tentare, scilicet ad hoc solū in-
tendere vt res sua declaretur, &
sibi dominium applicetur.
- Veneficus, nō simpliciter est q̄ ve-
nenū necandi alterius gratia por-
rigit, sed qui adhibitis incanta-
tionib. quibusdam vititur, qui &
maleficus dicitur. Ouidius sep-
timo Metamorphos. de Medea.
Validosq; venefica succos Mer-
git in aere cauo. Lucanus in se-
ptimo Pollutas cantu diroque
venefica fucto. Hinc Apud Iu-
riscon-

risconsultos titulus est de sicariis & veneficiis. Idē & venenarius dicitur. Iulius Firmicus libro secundo, Si Mars Mercurium de diametro aut de quadrato respexerit, faciet venenarios & maleficos. Callistratus titulo de pœnis. l. capitalium Venenarij, inquit, capite puniendi sunt. N.

Venenarij secundū Ale. li. 4. de ver. sig. sunt qui aliquē veneno neci dederūt eiusq; criminis sunt rei.

Veneni appellatione cōtinētur que nō solūm nocent, sed etiā medicamēta salubria: & idēb mentionem faciens veneni, adiicere debet, vtrum bonum sit an malum. l. qui venenum. de verb. sign.

Venia ætatis dicitur beneficiū seu permissio, vt qui minor est habeatur pro maiore, & talis indulgētia datur mulieri in 17. anno, viro autem in xx. l. omnes. C. de iis qui ve. æta. impe.

Venisse id est vendi, vt in l. Fulcinius. §. si in idem. ff. qui ex cau. in poss. ea. cum simi. Est enim verbum neutro passiuum, sub voce neutrali significās passionem, vn de Exulo, &c. Et differt venire à venio, & vānire à vāneo, vnde.

Si vis venire, debes cras manē venire.

Venire diem debiti, est posse pecuniam petere.

Venisse ad aliquem id solūm intelligitur quod remanet deductis oneribus. l. venisse de verb. sig.

Venter, require suprā, Mittere in possessionem nomine ventris.

Vepres dicūt spinæ q̄ vi phēdūt & lacerāt carnes & vestes, scām Io-

Andr̄ in cle. dudum, de sepul.

Verbum, in larga significatione ponitur in iure pro qualibet parte orationis, à verberādo dictū, eo quod aerē verberat, vt dicendo in gl. super ver. institutio, super ver. velociter, & super ver. infrā, &c. Non ergo capitur hic verbū, sicut in Ioā. c. j. In principio erat verbum, & sicut in Donato, Verbū est pars orationis, prout est distincta ab aliis partibus orationis, sed significat dictionem cuiuscunque partis orationis.

Verbis dicitur obligatio contrahi per stipulationem, vt in l. de ver. obl. in princ.

Verbis coniuncti qui dicantur, require suprā in ver. complexus.

Verna est seruus ex ancilla in domo natus, inde dicitur vernaculus, & est partus seruus, diminutiuum. ff. de leg. iij. l. seruis. §. fin. C. de rei vend. l. cum super.

Verò quandoq; stat inceptiue quā nō præcedit materia cui iungatur sequens, vt de elec. super eo verbo. Quandoque aduersariue, de hoc in auth. her. & fal. in prin. collat. j.

Versicolor vestis, inquit Valla non tam dicitur illa, quæ colorem naturæ mutauit, puta in rubrum pallidum, aut nigrum, quā illa quæ varium habet colorem. Gellius libro sexto. Tunica, inquit, longa muliebri indutus, & versicolori pallio. Cicero tertio de finibus: Plumæ, inquit, versicolores columbis. Plinius libro trigesimoquinto, Capita earum mitris versicoloribus operuit. Vlpianus

pianus de legatis iij. l. si cui lana. De versicoloribus, inquit, videndum est. Paulus de auro & argento legato. l. pediculis. §. Titia. Vestem, inquit, tam coloriam, quam versicoloriam. Neb.

Verficolores appellat Vlp. in l. si cui. §. j. de leg. iij. lanas quæ nativum colorem mutarunt, siue cocco, siue purpura, siue quo alio colore infectæ sint.

Versum in re alicuius quid dicatur, perspicue apparet ex l. iij. ff. de in rem verso. & ex §. præterea. Inst. quod cum eo.

Veruex dicitur ab inuersis testiculis. est enim mas inter oves, cui inuersi seu adæpti sunt testiculi. Iuue. Saty. 3. Sutor & elixi veruecis labra comedit. de quo meminit Vlpianus. in l. j. §. j. ff. de abige. licet quidam verbicem legant & malè.

Verum usurpari pro iusto. no. gl. in §. se mel. Inst. ex qb. caus. man. nõ lic.

Vesanus dicitur qui sine sanitate est, sicut vecors sine corde, ut ff. de verb. sign. l. malam.

Vespertilioes appellari in iure Alc. ait, qui ne creditoribus satisfaciant, latitant, & vespere tantum exeunt, vel qui rationes conturbauerunt.

Vespilones, & vespæ, ut inquit Festus, dicuntur qui funerandis corporibus officium gerunt, non à minutis illis volucris, sed quia repentino tempore eos efferunt, qui funebri pompa propter inopiam nequeunt. Suetonius in Domitiano: Cadaver, inquit, eius populari saudapila per vespilones exportatur. Apuleius lib. Florido

rum quarto, Vespilonum manibus extortum, velut ab inferis postliminio domum retulit. Martialis, Chiturgus fuerat, nunc est vespilo Diolus. Martianus in titulo de solutionibus. l. qui decem. Num ergo & si vespilonem aut alias turpem dederit hominem, pro quo mendose legitur vespertilionem. Item Vlpianus titulo ad Senatusconsultum Trebellianum. l. sed sciendum. Vel nomen quidem vespilonis testatoris ferre. Hic Acut. non minus insanit, quam in superiori lege fecerat. Nam utrobique vespilonem intelligendum aut esse nomen infamiae, ut si cognominaretur carnifex, ut apud Mart. postquam triste caput fastidia vespilonum, Et miseri meruit tædia carnificis. N.

Vespilo, ut interpretatur Neb. dicitur qui vespertino tempore effert defunctos pauperes sine pompa defuncti.

Vestiarium, pro loco ubi reponuntur vestes, ut apud Plinium libro decimo quinto. Vestiarium, inquit, contra tetedines ac noxia animalia, amurea aspergi. Alias vestiarium pro ipsis vestibus, sicut ministerium pro ministris, cibaria pro cibis. Seneca libro de vitæ tranquillitate, Familia vestiarium petit victumque. Scævola tit. de annuis legatis. l. annua. Ac per hoc, inquit, neque vestitaria, neque cibaria his debeantur. Iabolenus titulo, soluto matrimonio. leg. in his. Servis inquit, vxoris vit nummos in vestiarium dederat. Neb.

Vestiarj sunt qui vestium exercent negotiationem.

Vestiarium, quod pro vestitu impeditur vel datur.

Vestibulū secundum Az. est locus ante ostium vtriusq; domus, vel primus aditus seu introitus, vel porticus, &c. & rectum erat, quo ut vestimento tegitur homo, vel dicitur ab aue, id est, salutatione quæ fiebat ibidem stantibus.

Vestigatores, venatores, sic dicti à vestigiis ferarum sequēdis. l. quæ situm, de fun. instr.

Vestimētū dicitur omne illud quod induimus.

Vestimēta interpolata, dicuntur veteres vestes iterum politæ.

Vestis, idem quod vestimentū. l. vestis, de auro & arg. leg.

Vestis virgata vel partita, & de caligis schalatis habetur in cl. 2. de vita & hon. cleric.

Veterana mancipia sunt quæ anno seruiserunt. l. vlt. de publ.

Veterani, sūt milites emeriti, id est, extra militiam propter sua merita positi. C. de vet. in rub. Et in legenda sancti Martini, vbi dicitur, qd Imperator præcepit, quod veteranorum filij scientiis militarib. implicarentur,

Veterator, seruus is dicitur qui diu seruiuit, & ex vetustate callidus est, quemadmodū è diuerso nouitius, qui nouus est in seruitio. Festus. Veteratores, inquit, callidi dicti à multa rerum gerendarum vetustate. Donatus in illud Terentij in Andria. Quidnā hic vult veterator sibi Veterator inquit, est vetus i astutia. Vlpianus summo de ædilitio, edicto. l. præ-

cipiunt. Præcipiunt inquit, ædiles, ne veterator pro nouitio veniat, Aque ibidem, Quia venali ciarij sciunt facillè decurri ad nouitiorum emptionem, idcirco interpolant veteratores. Nebris.

Veterinarius, est veterinarum medicus Est autem veterina iumentum, vel à vehendo dictum ut putauit Cato, referente Festo Pompeio, vel ut Opilius, veterinam dici voluit, quasi veterinā, quod ad ventrem onus religatū gerat: inde veterinaria, medicatiua iumentorum ars. Columella libro octauo. Veterinariæ medicinæ prudens esse debet pecoris magister. Callistratus titulo de iure immunitatis. l. quibusdā. Accursius. Qui fodiunt, inquit, auram & argentū, aut qui faciūt vitra, sed hoc diuinare est. N.

Vetus & veteranum quid intelligatur, vide extrā, de elec. c. generali. lib. vj. & Albe. super ver. nunc videamus. quanto. C. quæ sit longa consuet.

Veteratores serui, qui diu seruiorūt & iā in ea cōditiōe quasi callū fecerūt, & ita crebrius sumitur in iure. nonnunquā tamen & aliter accipiuntur, ut annotauit doctissimus Alc. lib. iij. de verb. sig.

Vetus ius, require supra Ius.

Vetus vinum dicitur quod non est nouū, & anni prioris vinū appellatione vini veteris continetur. l. vetus. de tri. vino & olco legato.

De V ante I.

Via est ius eundi, ambulandi, vehendi, vehiculum & iumentum ducēdi, ita ille cui competit ius via, potest

potest illa facere, & difert ab actu, quia plus cōtinet via quàm actus. Nam via, iter & actū in se continet. Item eo contentus est actus vt iumentū agat quis, et non vehiculū, plus enim vehiculum occupat quàm iumentum. In via necessarium est vtrunque posse agere. Itē via habet ius trahendi lapides, ligna vel trabes, & ferendiere&am hastam, q̄ non habet actus nisi de hoc specialiter convenissent, licet à tergo ducere vellent, non in collo, quod potius videtur rigorosum quàm æquum. Item via latitudo ad vehendum vehicula si latior vel angustior non designetur per cōtrahentes, lex xij. tab. definit. octo pedū per rectū vbi via est facta, nō tortuosa, sed i anfractu. xj. pedū, id est vbi reflexa est, q̄ in actu non oportet, vide suprā, vehiculum. Viarum autem quædā sunt publicæ quædā privatae, quædā vicinales, vt elegāter psequitur Iurisc. in l. ij. ne quid i loc. pub. & in l. vt. de lo. & itin. pub.

Viam aperire est ad veterem altitudinem latitudinēque restituere.

Viaticum, ci, est pecunia illa quæ in via sumptus alicui datur. Cicero de senectū. Quominus via restat, eo plus viatici quærere. Plinius Cæcilius de Martiale: Prosequutus, inquit, erā viatico sedentem. Inde viaticum. Apuleius libro septimo de asino, Viaticulum, inquit, mihi cotrafi. Vlpianus libro quinto, titulo de iudiciis l. si longius. Egestate, inquit, Romæ laboraret, viaticulo suo

non recepto, quod ad sumptus pater ei destinauerat. Accursius ignorās quid viaticum sit, quod propter impēsas, inquit in scholis datur: quia suprā dixerat, studiorum causa.

Viaticū est merces itineris. l. Titio. ff. ad munic. Itē expensæ studiozū. l. si longius. §. si filius. ff. de iudi. Aliquando sumitur pro corpore Christi. c. qd̄ ite extra, de pœ. & remis. & c. q̄ recedūt. xxv. q. vj.

Viatores, inquit Festus appellabantur qui magistratibus parebant, eo quod plerumque ex agris homines euocabantur à magistratibus, & frequens erat eorum ab agris in urbem via. Plinius libro decimo octavo: Cincinato viator attulit dictaturam. Tales tūc viatores erāt quibus id ipsum nomē inditum est, subinde ex agris senatum ducesque accersentibus, Vlpianus titulo de rebus eorum qui sub tutela. l. magis. Dari, inquit, viatorē qui ei renuntiet. N. Viatores erant qui magistratib. p̄sto erant. §. tripli. Inst. de actio. & l. magis. §. ne tamen. de reb. eor. qui sub tut.

vi bonorum raptorum, vide suprā actio vi bonorum raptorum.

vicarius seruus dicitur ille, quē Atrienſis seruus substituit. Itaque vicari⁹ dicitur serui seruus. Martialis: Esse sat est seruum, iam nolo vicarius esse. Plautus in asinar. Stichus, inquit, vicario ipsi tuo, cui Leonides Atrienſis respōder, Mihi scio vicarium esse. Vlpianus titulo de legatis tertio. l. seruos. vicarios seruorum suorum numero

numero non contineri. Idem in titulo de peculio legato. l. si peculium legetur. Recte igitur atque latinè Pontifices appellant se vicarios, hoc est, seruos serui petri, qui se appellat seruum Iesu Christi in suis canonicis, sed Petrus non vicarius Christi, quia nõ est seruus serui.

Vicarius secundum Goff. est qui vices alicui gerit siue in officio contentioso, siue in non contentioso. vt C. de offic. eius qui vi. al. gerit. per tot. & de of. vic. per to. & de offi. Arch. c. j. & de offi. archiep. c. j. i. h. Et sciendũ q̄ illi vicarij, de quib. in legib. sub illa rubrica constitutis tractatur, sũt nõ delegati, sed subdelegati vel ordinarij iudices. Nã eligebantur in certũ tempus, quod ordinarijs erat præfixũ: vt ipsi vices ordinarij præsentium & viuentium supplerent. Erant alij qui gerebant vices mortuorum & absentium, qui & suffraganei appellabantur, hi omnia poterant agere quæ pertinebant ad iurisdictionem præter vltimũ supplicium, & membri abscissionem, vt C. de of. vica. l. ij. & vicarius ecclesiæ est præbyter qui vice principalis rectoris deseruit ecclesiæ. Et sunt quatuor species vicarij. Quidam sunt perpetui ad parrochiales ecclesias constituti, vt in c. G. de fid. inst. & c. extirpanda, de præb. Quidam non perpetui sed ad aliquos actus constituti, vt temporales, de quibus in c. peruenit. de appel. Et isti dicuntur mercenarij, vij. q. j. nihil. Quidam sunt speciales, non ad eu-

ram, sed ad certum locũ articulum vel actũ constituti, de quib. c. tua. de offi. vica. Quidam nec perpetui, nec ad curam, nec ad certũ actum, sed generaliter dantur ad omnia, vt vicarius in curia episcopi, de hoc gl. optima in cle. quæ de ecclesijs. de offic. vica. & vide in lectura Inn. Item vicarij dicuntur illi qui vt cuiuscunque vicem compleant vel gerant sunt constituti, vnde vicarius dicitur quasi vicem gerens.

Vicarius seruus. vide Seruus vicarius.

Viccomes secundum Spe. eo. ti. dicitur ille cui dominus temporalis committit executionem iurisdictionis suæ in aliquibus castris, & sic talẽ vocat vulgariter Lombardi, & aliqui in patrimonio beati Petri.

Vice dominus secundum Sp. eo. ti. proprie secundũ iura est qui præest rebus episcopalis. lxx. distinctione colonus.

Vicini secundũ Bar. in l. si tertius. ff. de aqua plu. arc. dicuntur quousque vox hominis exclamantis audiri potest. l. j. § eodẽ autẽ tecto. ff. ad Sill. Et intelligitur de voce cõi, non nimis gracili, nec nimis tubali, sicut vox tauri. Etia dũ clamor medio modo sit, nec i tecto, nec in apice turris, nec i cellario.

Viciniarum, iqt. (Bud. i. l. vlt. de iu. i. mu.) i comitatu castris si erant ob hostias q̄ in sacrificijs cedebantur.

Victores serui sunt quos quis habet, victus parandi gratia.

Victus nomine intelligitur oẽ illud quod necesse est homini ad viuendũ.

Vestis vicem habet victus. ff. de verb. borum

- borum signific. leg. victus. & le. Vienna, ciuitas est Allobrogum in quos.
- Videtur, est verbum fictionis, vt ff. de vi & vi ar. leg. j. §. deiecit. & per Barto. in le. si is qui. ff. de vsuc. & gl. in verbo habere videtur. c. non minus. de immunit. eccles.
- Videtur interdum est signum veritatis, nō fictionis. l. feruum filij. §. si quis rem. ff. de legat. j. Et quādoque videtur significare sententiam diffinitiuam: vt c. præterea requisiti. de appel. & respondetur de iure per ipsum, vt c. j. de iudi. lib. vj.
- Vidua est non solum illa, quæ desit esse nupta (vt in c. vidua. xxxliij. distinct.) verum & propriè est illa, quæ nunquam fuit nupta, vel quæ non habuit virum. l. malum. de verb. signific. Et dicitur vidua, quasi vito priuata, vel sine dualitate. Dicitur etiam vidua quæ maritum habet inutilem, id est dānatum ad perpetuos carceres. glo. solennis & singu. in l. si. in verbo orbitates. C. ad l. Fla. de pla. per quam no. ibidem Bal. quod priuilegia data viduis dantur inutiliter nuptis, quod verbū dicit do. laso. in l. si is qui pro emptore. versu. adde lo. de ligna ff. de vsuc. & confirmari potest ex tex. in c. ij. §. sed neque illud. extra de trānsa. episc. vbi pontifex dicit, quōd secundum communem vsum loquendi ecclesia dicitur esse vidua et sponso quæ habet episcopum inutilem. & gl. in c. admonere. in j. gl. vbi dicitur. Si re priueris, nec nomen habere mereris.
- Vienna, ciuitas est Allobrogum in Gallia Narbonensi, cuius meminit Iuriconsultus tit. de censibus. l. vltim. Nebr.
- Villa est locus ruralis, inde in villa natus dicitur villanus l. is qui. ff. de verborum signifi. & differt villa à vico. leg. urbana prædia. ff. eod. tit.
- Villæ dicuntur ædificia rustica: & villa ponitur pro ciuitate, de censi. venabili.
- Villici dicuntur vel sunt qui ad villam mittuntur, vel sunt qui in villis morantur. Item villicus est gubernator villæ, vel qui præest toti rei rusticæ, vt inquit Paul. in leg. si cum villico. ff. de inst. act.
- Vinacium, vel vinacius propriè acini semen est. Acinus autem granum vuz. Cato tamen in libro de re rustica, pro acinis musto exhaustis vinacium posuit, dolia, inquit, quibus vinacios condat decem habeat. Ulpianus quoque titul. de fur. legi quis vxori. Vuarum, inquit, & musti & vinaciorum nomine furti agere potest. Nebr.
- Vinacia in l. si quis vxori. de fur. pro granis vuarum cum eis ex vinū expressum est.
- Vinaria propriè sunt torcularia seu dolia, vel cetera vasa vini, quæ etiā ad alium vsum transferri possunt, & tandem vinaria dicuntur quando vinum habent, vt ff. de verb. sig. l. vinaria.
- Vinarij dicuntur ebriosi. Etiam vinarius est ortus vbi crescit vinū l. ædiles. §. prædijs. ff. de ædil. edi.

Vinea, locus vitib. confitus. l. certo, ubi gl. de ser. rust. præd.

Vinearij horti, qui vineas habent. l. urbana prædia. de verb. fig.

Vinctus proprie non dicitur qui detinetur in carcere, nisi & vincula eius corpori adhibita sint. l. verbum de verborum signi.

Vinculorum appellatione tam publica, quam priuata vincula significuntur. l. vinculorum, de ver. sig. & proprie loquendo nemo in vinculis esse dicitur nisi cuius corpori vincula sunt adhibita. d. l. verum. de ver. sig. licet late, & per interpretationem etiam simpliciter inclusi in aliquo loco pro eo habeantur, ac si in vinculis coercerentur. l. succurritur ff. ex quib. cau. maio.

Vindictæ dicebatur ius possessionis, quod disceptabatur, pendente iudicio penes quem ex litigantibus res quæ vendicabatur deberet remanere interprete Alciato.

Vindicta, virga prætoris erat, quæ seruo imposta illi faciebat liberum. Persius, Vindicta postquam meus à prætoris recessi, unde per metonymiam, vindicta pro libertate aliquando. Ouidius de remedio; Vindicta quisque fauere suæ, & ibidem, Optima vindictæ proxima quæque dies. Dicta est autem vindicta, à vendicando, hoc est in libertatem asserendo; vel à vindicio seruo vitelliorum, qui coniurationem de reddenda urbe Tarquinij patefecit. de quo Lilius li. secundo & Pomponius de origine iuris, lege necessariū. Titulus est præterea libris Dige-

storum de manumissis vindicta. Non Vindicta dicitur modus manumittendi, & dicitur à vindicta prætoris virga qua ipse caput serui tangebat. hæc verba solennia dicens, Aio te liberum more Quiritum. vide Persius, 5. 207. 1. 1.

Vindicta postquam meus à prætoris recessi.

Vindicta secundum alios est ipsa libertas, quæ apud iudicem datur seruis à Vindicio seruo Vitelliorum, qui vindicauit civitatem Romanam, coniurationem dominorum suorum contra rempublicam factam detegendo propter quod apud consilium libertatem consecutus est, sine libertate à populo donatus, & in postmodum obtentus est, ut omnis illa libertas quæ à populo datur vel à magistratu qui vicem populi gerit, dicatur vindicta. Hæc Azo in Sum. C. de vin. libri & apud consilium manumissione.

Vini appellatione quid continetur, satis superque liquet. ex tit. de tri. vic. & oleo lega. 1. 1. 207. 1. 1.

Vinitor rusticus vinearum cultor appellatur, & de eo loquitur Vlp. in l. instrumenta fundi ff. de fundo inst. licet aliqui mendoselegant monitor.

Vinum absinthiacum est cum melle, & absinthio confectum.

Vinum picenum, & tyriacum dicitur à locis xij. quæ iij. plerique.

Vilator ecclesie dicitur quicumque ipsam ecclesiam, frangendo ostia, capiendo res sacras, & inuadendo, priuilegia sua non custodiendo vel corumpendo, offendit.

Vir, & vxor illi dicuntur qui matrimonium

- m**oniū cōtraxerūt per verba de presenti, de futuro ſpōſalia, require. ſuprà. ſpōſalia qñ que. tñ dictio vir, refertur ad oēs masculos, licet nō duxerint vxorē cuiuscuq; ætatis ſint, vt nō. Bar. in l. ſeruus. de leg. 3. vbi vide.
- Vir** bonus dicitur iudex. gl. nō. in c. potu. in ver. cele. ad fi. de loca. l. cōtinuus. §. cū ita ff. de ver. obl.
- Virginitas** eſt in carne corruptibili perpetua corruptionis euitatio.
- Virilis portio** intelligitur æqualis, quandoque tamen complectitur totum, & ideo ſi Titium, & Sciu heredes instituāt in viriles partes, alter autem eorum nō poſſit ſuccedere, alter capax habebit totum. l. virilis. de ver. ſig.
- Viriole** inter mulierum ornamenta enumeratur. in l. argumēto. §. mulieb. ff. de aur. & arg. l. iuncta. l. fi. §. fi. eo. ti. & eſt diminutiuum à virijs, quæ minores annulos quos vulgus corrupto vocabulo vergeras nuncupat ſignificant.
- Virtus** ſcđm Philoſophum ij. Eth. eſt quæ habentē perficit, & opus eius bonum reddit, & dī quaſi virum tuēs, à vitijs. j. diſtin. ij. illa anima. & c. ſeq. & uc. Io. An. cl. j. de Su. Tr. & ſi. catho. Virtutes theologicæ ſunt tres fides, ſpes, & charitas. c. quia paſſus. de cōſecra. diſt. 2.
- Viſitatio** quomodo, & qñ fiat p. Archiepiſcopum, & quæ crimina puniēda ſint, & in quib. procurator fiat. vide c. 1. de cenſ. li. vj.
- Vis** eſt rei maioris impetus qui repelli nō poſſeſt, vel cui reſiſti nō pōt, ſupple cōmodē. ff. qđ vi mo-
- tuſue cau. fi. l. 1. & 2. & quot modis ſumatur, & quot actiones, vel interdīta introducat, nō. i. c. ad audiētīā. eo. ti. i. gl. 2. Cuius gl. effectus infra patebit. Eſt generalis quq; vñ ſcđm Go. & Az. eo. ti. Vis quātriplex, ſcilicet, impulſiua, ablatiua, expulſiua, turbatiua, & inquietatiua, vide infra.
- Vis ablatiua** eſt rerum mobilium, & hæc inducit actionē vi bo. rap. in reb. mobilib; eſt em̄ circa mobilia tātum, vt ff. de vi & vi ar. l. 1. §. ſi fundus. §. 2. & inſt. vi bo. ra. §. ſed nedum talia. per illā enim alicui bona ſua vel res ſuæ violenter rapiuntur.
- Vis cōpulſiua** eſt per quā cōpelli- tur quis ad faciēdum illud quod nō faceret ſi eſſet liberi arbitrij nec cōpelleretur, q̄ imponit neceſſitatē cōtrariā voluntati ſpō- ranæ, & ex hac vi oritur actio quod met. cau. ff. cod. tit. j. in fi.
- Vis expulſiua** eſt quando quis eij- citur de poſſeſſione ſua, & ſecun- dum iſtā inducit interdīctum, vnde vi, & eſt tantum rerum im- mobilium, vel de his quæ immo- bilibus coherent.
- Vis turbatiua** eſt qñ quis turbatur in poſſeſſione ſua, q̄ inducit interdīctum vti poſſidetis in reb. ſoli, ſed in reb. immobilib; inducit in- terdictum vtiobi, cum duo ſe poſſidere cōtendunt eādē rem.
- Vis inquietatiua** eſt q̄ introducit interdīctū qđ vi aut cl. Et dīn- quietatiua, quia nō ſinit vti aliū re ſua quietē, vt arare vel aliquid facere, vt quando alter vult alio inuito aliquid ædificare in

suo solo, vel forte iam ædificauit. Nani distinguitur in hoc interdico, an iuste, vel iniuste fecerit, vt si quis à me prohibet^o vel putans se prohibendum quid in meo faciat, siue ius faciendi habuerit siue non, ff. quod vi aut clam. l. 1. Et dico secundū Azo. in rub. quod met^o cau. quod accipitur hic vis prout nullo modo potest ei resisti, sed in rub. de his quæ vi mutusue cau. si accipitur pro vt pōt resisti, licet cū periculo, & est cōpulsua, hæc tibi. Item est quædam vis publica quæ fit cum armis, quædā priuata siue armis, de ordine cognitionum. cū dilectus. in glo. vj. Itē vis maior dicitur impetus rei cui resisti non potest, vt suprā dictum est de his quæ vi metesue causa fiunt, ad audientiam. in glo. 2.

Vis maior que dicēda sit, cuius meminit Cai^o. si merces. §. vis maior, pulchre Bu. i. lex cōducto. §. sed & si labes. ff. de loca. & cōdu.

Vis negativa est quando res alicuius inquietatur.

Vis publica est quæ fit cum armis, sed priuata quæ fit sine armis. inst. de publiud. circa fin. in paragraph. itē lex Julia. de vi. priua. vnde.

Vis priuata resū deponit ab ordine rerum, id est mulcabit in tertia parte honorū Sed deportatur cū vis armata probatur. vt in gl. 1. cap. 2. de ordi. cogni.

Vis siue metus cadens in constantē virū est motus pænæ, vel cruciatus siue amissionis omnium honorū, & ista excusat, nisi postea cōsēserit, vt in c. de illis. 2. de

spō. Alia est vis vel met^o nō excusans, q̄ nō cadit in constantē virū, vt in c. venies, & c. cōsultationi. eo. ri. Et nō. quōd pōt quis vi vi repellere, vt c. significasti. ij. de homi. & c. si vero, de sen. exc. & dis. j. ius naturale. l. j. §. vim vi. ff. de vi & vi ar. l. scientiā. §. quicū aliter. ff. ad l. Aquī. Et hoc verū si repulsio fiat incōtinenti nō ex interuallo, vt l. idē est. §. cum igitur. ff. de vi & vi ar. Dī autē sic fieri incōtinenti, q̄n fit in flāgrāti crime hoc est donec animus cōtinuus durat, & nō diuertit ad alios actus. vt §. vim vi. pal. Secūdo dēt fieri cā defēsōis nō estēsōis vel vlscēdi, vt §. pe. in l. scientiā. præal. Tertio debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ. C. vn. de vi. l. j. & c. vt famæ. §. vlti. de sen. excō. Et datur tibi talis conclusio, q̄ ista defensio est vera & iusta q̄ fit tm̄, & tunc quantum, & q̄n est opportunum vt in gl. 1. C. vnde vi pal. tm̄ si defendēdo, modum excedat non ex proposito, non tenetur. xxiii. q. 3. non in ferenda. Alanus, & Ioan. distinguunt, aut vis sit personæ, aut reb., de hoc vide gl. in c. signific. præal. & c. dilecto filio. de sen. excō. li. vj. & in c. significauit. de pæ. & re. vbi cōsideratis circūstātiis imponitur penitentia arbitraria illi qui defendendo modum excessit. Quarto potest fieri quando habet iustū timorē offensæ, puta per minas alicuius qui minas exequi solebat, aut per occursum, nō enim oportet expectare quousque detur primas idus quia talis posset esse lætalis.

Vitæ hominis tempus longissimū est spatiū cētū ānorū .l. fi. & ibi las. i. vj. not. C. de sacrosact. eccl. Adde q̄ homo pōt viuere cētū, & xx. annis, vt est tex. in § j. & ibi not. Ang. in auth. de monac. ponit do. las. in d. c. fia. in fine.

Vitis centurionis gestamen erat adfustigādos milites pigrē mune ra sua obeūtes, de qua in verbo Cēturio, multa diximus. Nebr.

Vitiū est perpetuū corporis imdumentū .l. inter stuprum, de ver. sig. vbi ponitur differentia inter morbum, & vitium, sed Sabinus in l. i. de ædil. edic. vitium etiam ad animū reuertit.

Viuarium dicitur indago vbi feræ sunt incluse, vel dicitur locus in quo pisces seruantur, vt ibi viuāt scđm Io. And. in clē. ne in agro. de stat. mona. Et differūt viuariū saltus, foresta, garena, insula, & c.

Vix q̄nq; denotat affirmationē, nā quod vix sit, fieri tamen dubiū nō existit. vic. 2. de cogna. spirit. lib. vj. ff. de iudic. l. & certis ex causis, & xv. q. i. merito q̄ritur.

Quādoq; etiā significat negationem, id est, nullo modo, vt ff. de lega. i. si seruus legatus. §. qui quiq;. Sic ēr dī. Vix bonoperagū tur exitu, q̄ malo sūt inchoata principio. lxj. distin. miramur.

De V ante L.

Vltra aliquando ponitur tempora liter. xxxij. qu. v. si Paulus ff. pro socio. l. cum duobus. §. idē respō dit. Aliquando notat modicū tē pus, extra, de dila. c. literæ, Ali q̄n includit, C. de nō nume. pec. l.

cū vltra. de vsur. l. eos & l. cū alle gas. de col. filiā. & de inoffic. test. l. ij. Aliquādo taxat. C. de iudi. p perandum. circa prin. Item adde quid vltra importet, in testamē to, Barto. in l. Celsus. de vsur.

Vltro citroque perinde valet quasi dicas, vtrique, siue hinc atque il linc. l. Labeo. de verb. sig.

De V ante N.

Vnanimiter, vide extrā, de causa pos sel. cū ecclesia. de elec. cū dilect^o & c. in causis & de cōcef. præbē. post electionē, & de postu. præ l. c. vlt. Idē adde q̄ vnanimiter factum dici potest quod factum est à maiori parte capituli seu collegij aliquibus contradicen tibus, ita collegit dom. Ant. in c. ad aures. extrā, quod merus cau. adde etiā Barb. post alios, in c. cū eccle. sutr. de cau. po. & p̄pri.

Vncia ē duodecima pars assis, vt na ti ex cōcubinis i domo, succedūt i duab. vnciis, id est i duab. partib. assis, si alij legitimi nō supersūt.

Cetera noīa assis, req̄re. s̄. A. s. Vncia ex octo drachmis constituitur, vt no. per. glof. in l. j. C. de me tallis & metal. lib. xj.

Vnde agnati, & vnde vir & vxor. Req̄re supra, bonorū possessio.

Vnguenta appellantur non solum quib. yngimur causa voluptatis sed etiam valetudinis. l. in argen to. de au. & arg. leg.

Vniōes, id est margaritæ. l. siqd. §. j. ff. de fur. & ibi not. l. apud Celsū §. itē quzritur ff. de do. except.

Vniuersitas secūdū Azo. in summa quod cuiusque vniuer. nomi. est pluri

pluriū corporum inter se distā-
tiū vno nomine specialiter eide
putato collectio.

Adde, quod triplex est vniuersitas
quādam est vniuersitas solius fa-
cti seu corporū, vt grex, chorus,
familia, quādam iuris & facti simul
vt peculiū, dos, patrimoniū, quā-
dā solius iuris, vt hereditas, ea-
em seruat nomē etiā si nulla ad-
sint corpora hereditaria, l. here-
ditas. de peti. hered. & de noīe v-
niuersitatis, vide Bar. in l. aut fa-
cta. §. vlt. de pœn.

Vniones dicuntur margaritæ grādio-
res, dicti ab eo, vt Plinius libro
nōo scribit, quod nulli duo repe-
riantur indiscreti, vnde nomen
vnionem inquit, Romanæ impo-
suerit delicia, de atro & argen-
to legato. l. Seia. Legauit, inquit,
vnionem cum hyacinthis, & po-
stea vnionem soluit.

Vrinatores, dicuntur qui subter a-
qua natantes tempore multo cō-
tinēt spiritum, ab eo quod est
vrino, vrinas, vel vrinor, vrinatis.
Varro de lingua Latina, lib. 4. vr-
næ, inquit, dictæ quod vrināt in
aqua hauriēda, vt vrinatur. vrin-
nari em̄ est in aqua mergi. Plini⁹
libro secūdo: vrinātibus in quā
libet profundā aquarū altitudi-
nē. Idē libro nono: Has, inquit,
vrinantium cura capi. Idē libro
vndecimo: Eade est causā quare
sub aqua diu Ranæ, & diu Pho-
cæ vrinentur. Callistratus ad le-
gē Rhodiā de iactu, lege nauis.
Merces per vrinatores extractæ
Aut di somniū Accurrij: Qui ita,
inquit, subtiliter perpendunt &

vident sub aqua, sicut medicus
per vrinam perpendit ægritudi-
nem.

Nebris.

vno cōtextu fieri aliquid est fieri
nullo alieno actu interposito, ni-
si fiat ex necessitate & actu na-
turæ, vt superflui ponderis depō-
sicio, vel medicinæ acceptio, vel
breuis langor, vt C. de testam. l.
cū atiqtas. Hæc Az & Gof eo. tit
vnusquisque est verbū vniuersale,
ff. de here. institut. l. hoc articulo.
& habetur hæc dictio C. de sa-
crofā. eccle. li. Aliqñ indistinctē
sumit. C. d. pat. pot. vnusquisque.

De V ante O.

vocare in ius est vocare ad eum,
qui ius dicturus est. §. vlt. inst. de
pœna teme. litig.

volo, hoc verbū significat, prout
eius significatū, vel quodlibet ad
iūctū vel quælibet circūstātia si-
gnificare dicitur. Nā qñ simplici-
ter profertur, significat motū a-
nimi ad aliquid prosequendū. Et
cū nihil adiungitur, seu nō ap-
paret id, ad q̄ refert, in iure nul-
lius est effectus. Etiā nō dī spōit,
per Bart. in l. si quis in principio
de leg. iij. & etiā C. de sum. Tri. &
fi. cat. l. j. Et not. in l. qui de patris
C. vnde liberi, q̄ volo & nolo nō
sūt opposita, quā volo ad ōne tēp⁹
refertur, vt dicēdo, volo adire hæ-
reditatem, sed nolo ad p̄sēns
tēpus tātū refertur dicēdo, nolo
adire intelligitur nūc, licet po-
stea velim. Et ideo facit oratio-
nē ābiguā, de qua ābiguitate de
verbo nolo, not. Ant. de Bu in c.
ex literis. l. de spon. Sed ibi, si il-

le, cui relicta est electio, dicit, volo eligere hanc rem, significatū istorū verborū est ambigū, quia potest intelligi dupliciter. Vno modo, j. primus motus mensertur in hāc rē, nō tamen diliberatē. Secūdo modo pro ipso actu acceptiōis, id est accepto hāc rē. Si ergo quæris in quo istorū sit retinendū, responderetur si est traditus terminus ad eligendū seu deliberādū, & in fine termini relpōdes, volo eligere hanc rē, tūc significatur electio. facit l. sed si alio. ij. respō. ff. ad Treb. cū dicit, post deliberatiōis tēpus, & sic de liberatiōis dat significatū, facit l. oēs qui. ff. eo. ti. Itē si ad interrogatiōē eius cuius interest, eodē mōdo respondes, si volo eligere hāc rem, significato sumpto ex verbis pro certo, maximē cū dicis, pro certo volo eligere hāc rē. Si autē nō est aliud, vnde recipiatur significatum nisi ex ipsis verbis, tunc nō significatur electio, imō recipitur. j. id est primus motus finitur in hāc rem. Itē ibi, legatarius cui relicta est electio, dicit volo hanc rem, significatur electio, lege ij. ff. de opt. leg. quia motus cum significatur per verbum volo, refertur immeditatē ad rem, per quod significatur acceptatio rei. Et idem si hæres institutus diceret, volo hanc hereditatem, quia per hoc significatur aditio: secus si diceret, volo eligere, volo adire, quia tunc non significatur acceptatio & aditio, quia motus animi nō fit immediatē

ad rē, sed ad actum eligendi vel ad eundem. Item ibi institutus dicit volo esse heres, significatur aditio, l. iā dubitari. ff. de heredibus instituendis. Et sic aliud est dicere, volo adire, & aliud volo esse heres, quia per secūda verba significatur simpliciter aditio sed per prima non. Et idem est dicere volo esse heres, & volo hāc hereditatē. Itē ibi, volo relinquere, significat, id est relinquo, vt in l. Paphilo: §. propositū. ff. de lega. iij. Et sumitur significatum ex natura vltimæ voluntatis, cuius est providere in futurum, etiam favore eius vt valeat dispositio. Itē dicēdo, volo p̄ talem gerere negocia mea, significatur mād. ff. manda. l. i. Itē si v̄dere volens dicit, volo v̄dere decē, & emēs dicit volo emere decem, significatur emptio, & v̄ditio, quia p̄ verbum præsentis tēporis significatur cōsensus de præsentē. Secus dicēdo, vellem vendere, & vellem emere.

Voluntas coacta etiā est voluntas. xv q. j. merito. ff. q. metus cau. l. si mulier. §. si dos. & §. si metu. Sed hoc intelligitur sic, quōd nō est libera voluntas.

Voluntariū exilium, vide Exilium.
Volūtaria iurisdictio, vide Iurisdictio.

Voluptuariæ impēsæ, vide Impēsæ.
Vorū est alicuius boni cū de liberatiōe facta, p̄missio vel Deo facta pollicitatio. xxvi q. j. de viduis. ij. Et dicitur boni, quia de malo nec etiā de re bona sine deliberatione non procedit obligatio, nam

de malo quis non obligatur, quia in male promisso rescide fidem, & in turpi voto muta decretum. xxij. q. iij. in malis. Dicitur cum deliberatione, quia votū quod facili- tate animi potius, quā arbitrio discretionis emittitur non est vique- quaq; obligatorium, ut c. ueniens. eo. tit. Et est triplex uotū: Primum necessitatis, quod quis necessario in baptisate promittit, ut abrenuntiare diabolo & pōpis eius, tenere fidem, seruare de calogum, de conse. dist. 4. c. 1. Secundum est uolūtatis, quod quis uoluntariē emittit super his ad que ante uotum non tenetur, ut continentię, abstinentię, &c. Tertium est uotū mixtū ex his duobus, scilicet partim necessitatis, & partim uoluntatis. Sed uotū uoluntarium subdividitur in uotū solenne & simplex, unde simplex est, cui nulla solennitas adhibetur. Solum autem uotum continētię solennizatur. Que autem uota redimi & commutari possint, uide Goff. in sum. eo. ti. Item uotum obligat quē Deo, cum dicitur, uouete & reddite, ut c. & si Christus. & c. debitores. de iureiur. & c. magnę. de vo. post prin. uel describit sic, Uotū est aīi cōceptū cum deliberatione firmatū.

De V ante R.

Vrbs simpliciter prolata, populi Romani ciuitatem significat antonomasticē, inst. de iur. nat. §. sed quoties. Urbis autem appellatio muris aut continentibus edificiis finitur, ut c. significauit. de pō. &

remi. ff. de uerbo. signi. l. ij. & appellatur ab uruo, id est aratro, quia aratum in urbe condenda adhiberi solebat. leg. pupillus. §. urbs. ff. eodem.

Vrbana mancipia non loco, sed genere usus cognoscuntur, & a mācipiis rusticis distinguuntur. l. que admodum. de suppel. leg. l. urbana familia. de uer. signi. l. seruis urbanis. de leg. iij.

Vrbana prędia omnia & edificia accipiuntur, nō solū ea, quę sunt in ciuitatib. uel oppidis cōstituta, sed et in rure, nisi fortē stabula sint, quia locus nō facit prędia urbana, sed materia. ff. de uer. sig. l. urbana prędia. uide supra prędiū.

Vrbanoꝝ prędiorum seruitutes, require supra seruitutes.

Vredo ē morb. herbarū, frugū & arborum in uitibus, & alio nomine carbunculus appellari potest. l. ex conducto. §. j. ff. loca. & de frigore pcedit, nā & frigus urit. Virg. Aut boreę penetrabile frigus adurii. Aliquī ponitur p pruritu, ut apud Pli. de urtica pisce, Tacta (inquit) uredinem immittit.

Vepotrophium dictio gręca est, locum significans ad infantes nutriendos paratum, uel ephō enim gręci infantem dicūt. l. illud. §. j. C. de sac. eccl. licet in aliquib. eo dicib. mēdosē legatur.

Vrinatores appellant natatores subaquatiles. l. nauis. ad l. Rh. de iac.

De V ante S.

Vsā pō substantia dixit Vlp. l. in uēditionib. de cōtrah. emp.

Vsō, idem quod vsus l. Quintus. §. si factum. de aur. & arg. leg.

Vsq; stat quādoq; inclusiuè, vt ff. de senal. fi. & i. c. j. de or. ab. epif. qui re, quandoque etiam exclusi uè, vt c. cū dilectis de fi. instr. est ergo dictio vsq;, significatiua vltimi termini ad quem, sicut à vel ab, primi termini à quo.

Vsus est ius vtēdi reb. alienis salua rerū substātia, pprietate & dñio & quō accipiatur, vide Arch. de offic. deleg. c. quamuis lib. vj.

Vsuarius est qui alicuius rei vsu habet, vt si tu q es dominus huius serui, consenseris siue cōceseris mihi vtī ministerio eius salua pprietate & dominio, vnde vsuarij dici possunt clerici qui nō possunt vēdere vel testari siue dōare de bonis ecclesie, sed vīctū tātū & vestitu debēt esse cōtenti. q. ij. episcopus habeat, & c. cū constet. de pignor. secundū Ber. Competit ergo vsuario ius & vsus, sed non potest vendere, locare vel alienare, sed solū ad vsu suum & familie sue potest vtī seruitute tali, vt in hortis, fundis, & similibus si quis habeat in seruitutem vsus.

Vsucapio est acquisitio dominij vtilis directa rei aliena per continuationem possessionis temporis lege definiti, id est per spatium temporis à lege definitum. ff. eodem titulo. l. tertia, verbi gratia, Emi rem mobilem, à non domino bona fide putans rem esse vēdentis, & per continuum triennium possideo sine interruptione, ipso iure efficior dominus illius rei. Directum autem dñium habet verus & principalis dñs

rei. Sed vtile dominium dicitur, quā quis in veritate nō est dominus, sed habet vtilitatem rei ac si esset dominus, vt feudatarius, va fallus & similes. Et dicitur vsucapio, quia vsu quodam & consuetudine possidendi cœpi & acqui sui dominium. Secundo in rebus mobilibus vel se mouentibus: nā immobilia non dicuntur vsucapi proprie, sed potius præscribi. In immobilibus enim præscriptio locum habet. Tempus enim à lege definitum est triennium in vsucapione, sed in præscriptione statuitur decennium inter presentes, & vicennium inter absentes, vt inst. de vsuca. Et datur vsucapione, dominia rerum sunt in incerto, pro publico introducta. l. j. ff. de vsuca. contra æquitatem naturalem. ff. de neg. gesto. l. j. in fi. & de cond. indeb. l. nā hoc natura. Nam locupletari non debet quis cum alterius damno secundū regulā locupletari. de reg. in. li. vj. & sic aliud est æquum & aliud bonū. vt C. de pac. conuen. hac lege. Et quādo opponitur, æquitas scripta præfertur rigori scripti. Sola verū est dum vtrunque scriptum est in specie, sed in præal. l. nam hoc natura. æquitas est scripta in genere, & hic rigor in specie, ergo præfertur rigori. Etiam in vsucapione vel præscriptione versatur quædam æquitas naturalis, suadet q postquā quis iusto titulo bona fide certo temporis spatio rem, tenuerit dominium acquirere debeat, & iputetur domino qui negligens est tanto tempore

tēpore tē suā quātere & custodi-
re. Et sic nemo debet locupleta-
ri, & c. nisi sub sit causa, vt hic pro-
pter cōmunem omnium vtilitatē,
& vt aliquando sit litiū finis. l. si
ff. pro suo vbi datur hęc ratio i-
deo exceptio p̄scriptiōis est
exceptio litis finitæ, & opponit̄
sicut aliæ litis finitæ exceptiōes.

V usufructuarius est qui fruitur & v-
titur reb. alienis, vel qui res suas;
nemini foratur.

V usufructus est ius v̄tendi fruendi a-
lienis rebus salua substantia re-
rum, vt ff. de usufr. l. j. & inst. de v-
usufr. in prin. Et est ius i corpore,
quo sublato & ipsum tolli neces-
se est, destructa em̄ domo, destrui-
tur & usufr. qui habetur in ea, vt
ff. eo. ti. l. ij. & not. secundum Az.
in sum. G. eo. ti. quod usufr. for-
malis dicitur ius, id est seruitus,
sed usufructus causalis secundū
quem aliquis habet causam do-
minij, non dicitur seruitus, & po-
nitur hic fruendi, & non in diffi-
nitione vsus, quia differunt ius v-
tendi & fruendi, vt infra patebit,
& vtendi dicitur ad differentiam
creditoris qui habet ius in pigno-
re, non tamen potest eo vti, im̄
furtum cōmittit si eo vtitur, sed
secundum ponitur ad differentiam
vtilis domini quod habetur in
rebus alienis, sicut emphyteuta
& feudatarius habent. Sed fruendi
secundū Acc. & Ber. dicitur ad
differentiam nudi vsus, quia minus
est in vsu quā in fructu. Dicitur
in rebus alienis: quia sua res ne-
mini seruit. Salua rerum substan-
tia dicitur ad differentiam super-

ficiarij & emphyteutæ, qui non
tenentur reficere ædes, sed usufr-
uctuarius tenetur, & etiā tene-
tur ad tributū, quia ad eū pertinet
fructus. vnde Ber. exponit, salua
rerū substantia. i. ne pereat in toto
substantia. Accurs. exponit salua
substantia, quia tandiu durat vsus
fructus, quandiu durat substantia.
Et no. differentiam inter eū qui ha-
bet seruitutē vsus, & eum qui ha-
bet seruitutē vt vsus, quia his qui
habet solū seruitutē nudi vsus,
ita vtitur quod fructus non per-
cipit, sicut possum vti equa tua,
ita q. fructus inde nō percipiā, sic
quod partus non sit meus, sic si-
militer qui habet vsum tantū ali-
cuius fundi, nō potest vti pomis,
olerib. & cæteris fructibus ad v-
sum suam quotidianum, ille autē
cui competit seruitus usufr. po-
test hęc omnia facere.

V sura sicut communiter dicitur, est
quicquid p̄ter vsum sorti acci-
dit vel accedit, secundū Gof. xiiij.
q. 4. plerique. Et addit ipse inten-
tione vel pacto p̄cedente. Sola
em̄ spe vel expectatione vitium v-
surariū contrahitur. vt c. j. & cō-
sultuit. de vsur. & xiiij. q. iiij. si for-
neraueris. Et hoc cū principaliter
habetur spes & expectatio lucri.
aliās si ob charitatem moneatur
qs ad mutuatū, & secundario spe
ret de aliqua retributione, nō pu-
tatur vitiosum. ar. ad hoc lxxxvij.
dist. in singulis. lxj. dist. quod pro-
dierit, secundū Gof. Itē v sura est
vbi plus recipitur quā datū est,
& definitur secundū Az. G. eo. ti.
sic. V sura est si summa quæ pro-

pter vsum rei cōcessa datur Cō
cessa. i. data vel mutuata : vnde
vsura dicitur ab vsu , & æs æris,
quasi vsu æra. i. vsu æris data. s. pe
cunia, cū noie pecuniæ quicquid
homines habeant contineatur. j.
q. ij. totū & no. quod omnis vsu
ra præstatur super facta dilatio
ne ad annū, vnde quædam vsura
vocatur cētesima. illa. s. quæ infr.
annū æquiparatur sorti, quædam
vocatur sextupla (alias fescupla) à
sex, quod est totū, & plica, id est
pars vel medietas quæ etiā alio
nomine dicitur hemiolon , ab
hemi, quod est medium , & ho
lon, quod est totum, & est illa vs
sura quæ totū continet , & me
dietatem totius : quædā verò est
triens, l. quæ præstatur vsque ad
tertiam , partem centesimæ vel
fortis, quædā semis, quæ præsta
tur ad medietatem fortis, quædā
bes quæ præstatur ad duas partes
fortis. Itē quædā vsura est fœnus
fortis, & quædā fœnus fœnoris.
Nā vsura dicitur quæ vltra sortē
recipit, vt c. fi. l. 4. q. 3. sed fœnus
dicitur lucrū de vsura sumptum,
vel vsura vbi ad mutuū restituē
dū non fuit certū tēpus de termi
natum , & fœnus vbi determina
tū. Est em̄ distinguēdū inter vsu
rā & rē illā in qua vsura cōmitti
tur, nā quæ ab vsurario exigitur,
ptopriè est lucrū, quod vltra sor
tem exigitur. l. lucrū restituendū.
Sed res in qua vsura committi
tur, est mutuuum de quo lucrum
prædictū gignitur.

Vsurarius manifestus qui dicatur,
vide c. j. & ij. de vsur. lib. vj. Et l. vl

tra hoc dicitur Matth. quod sit il
le qui vsurarius ex libris suis cō
uincitur. alleg. cle. j. de vsur. & c.
quī sincera. xlv. dist. c. saue. xxiii.
q. ij. & l. j. §. editiones. ff. de eden
do. Secundò ille qui cōfiteretur co
rā sacerdote se esse vsurariū, quæ
vsurarij iudex est sacerdos, & sic
confessus coram suo iudice erit
manifestus, vt c. quæ pœnitet. de
pœn. dist. j. lo. And. dicit hoc ve
rū, si adsint testes. vt c. quanquā.
de vsur. li. 6. Idem sequitur Io. de
Lign. quia iudiciū fori pœnitent
ialis non inducit illos effectus
quos iudiciū fori contentiosi,
quod idē sit manifestus, quæ cōfiteretur
corem iudice animæ nisi adsint
testes. Tertiò dicitur ille vsura
rius manifestus qui habet altare
paratū. Sunt ergo vsurarij tripli
ces. Primi, notorij: qui habent al
tare cōtinuè paratū semper mu
tuantes, Secundi non notorij, sed
manifesti, qui nō hēnt altare cō
tinuè paratū: s̄d iterdū mutuātes.
Tertij per famā tm̄ manifesti sūt.

Vsurpare est aliquem contra ratio
nem, ius, vsum, vel consuetudinē
capere, inuadere, vel præsumere,
vide Albericum de Rosa, in dicti:
suo, in ver. vsurpatio. vbi planè.
Vsurpatio est interruptio vsucapio
nis, vt i. l. 2. & i. rub. ff. de vsuc. &
dicit ibi textus quod oratores vsur
pationē frēquētem vsum vocāt.

De V ante T.

vt, hæc dictio modum facit, sicut si,
conditionem, & cum causam fa
cit. C. de cond. quæ sub mo. l. j. &
ibi no. & vide ff. de manum. l. cau
sam. §. si. & de legatis ij. l. si ita re
lictum:

fictum & de cōtrah. emptio. l. cū
 ab eo. & de manum. testa. l. Me-
 uia. Aliquando facit conditionē,
 vt l. cū tale. circa finem. ff. de
 cond. & demōst. Aliquādo vt, ex-
 ponitur, id est sicut. C. de sepulc.
 viol. l. si quis & ff. de acquir. rer.
 domi. l. in laqueum. in fin. aliquā
 do vt, id est secundum. C. de his
 qui parent. vel liber. occ. l. j. Aliqñ
 ponitur causatiuē & cōsecutiue.
 ff. de don. cau. mor. l. senatus. Cau-
 satiue ponitur. xlvij. dist. sicut. ff.
 de leg. j. l. si quis in princ. Conse-
 cutiue ponitur. C. de obse. patt.
 præst. l. si manumissor. de episco-
 pis & clericis. l. in ecclesiis. ff. de
 seru. & aqua. l. j. & j. q. j. cū li-
 queat & c. venditio. Aliquādo po-
 nitur aduersatiue, pro sed. C. de
 appel. cū post. Aliquando est
 aduerbiū temporis, vt, id est post
 quā. ff. de pign. l. j. §. idem quæ sit.
 Aliquādo ponitur vt, pro &, in au-
 thenti. de test. §. si verò deducēs,
 ibi non tamen per longum inter-
 uallum, vt, & c. Aliquando vt, id
 est tanquam. C. de legi. l. leges. A-
 quando est aduerbium qualitatis
 vel quantitatis, vt, id est quantū,
 vel oprandi, vt, pro vtinam. Ali-
 quādo est exemplificatiuum, vt
 cū dicitur, nomen appellatiuū
 vt homo, & no. ff. de inter. l. i. §. in
 terdicta. de pactis. l. iurisdictionum.
 §. quinimō. Aliquando vt, id est
 quanuis. de nego. gest. l. sed an vl-
 tro §. si. C. de serui. & aqua. l. i. A-
 liquando vt, exponitur, id est quā-
 do. ff. de arb. l. si cū dies. §. si ar-
 biter. Aliquādo abundat. ff. ad l.
 pompeiam, de parricidis. l. i. & i-

bi in gl. Aliqñ est aduerbium ot-
 dinis, vt id est postea. Aliqñ est cō-
 iunctio adiunctiua, vt volo vt tu
 legas. Aliqñ causalis, vt, id est quia
 vnde versus, Qualiter & quantū
 notat, discernit & optat. Ordini-
 nat, exemplat simulat, vtrumque
 requirit. Dat comitem, dat quo-
 que sequens, sic dat duodena. Et
 de significato huius dictiōis, vt,
 vide extra, de priu. ex ore. de con-
 fir. vti. vel inu. c. examinato, de
 verborum significatio. c. abbate.
 Item de effectu huius dictionis,
 vt, vide extra, de cond. apo. verū.
 in cle. de æta. & qualit. c. i.
Vter, dictio est distributiua, & veriffi-
 catur in altero tantum. Bar. in l.
 pe. C. de imp. & aliis subst.
Vterinus, vide in dictione Fratres.
Vterlibet, alter ex duob. quē capere
 libet. l. arbor. §. de vestibulo. cō. d.
Vterq;, aliquando ponitur cōiūcti-
 uē. ff. de lega. ii. l. si quis duob. &
 de leg. iiii. l. Titius. & ff. de cōdic.
 indeb. l. si non sortem. §. fin. de e-
 uic. l. si duos. Aliquando ponitur
 diuisiuē, vt ff. de rei vend. Pompo-
 nius, cōmunia præd. l. binas. & de
 act. empr. l. si es res. §. fin. Aliquan-
 do dicitur de tribus, secundū v-
 nā expositionē. gl. inst. per quas
 perso. no. acq. §. non solum. Item
 adde quomodo vterque attribuit
 actū, & in quo verificetur. Barto-
 lus in l. hoc articulo. ff. de hered.
 inst. Item quæ sit eius natura, ui-
 de eundem Bart. in l. cum quidā
 C. de imp. & aliis sub.
Vti & frui differūt sic, quia uti dici-
 tur ille, qui ita utitur re q̄ fruct⁹
 non percipit, sicut possum uti ad
 usum

vsus quotidianum & ministrum equa tua, ita quod fructum non percipiam, quod scilicet partus non sit meus, sed is qui alicuius fundi vsus habet, pomis & oleis. vti potest ad vsus quotidianum, non tamen donare vel vendere potest. Frui vero dicitur ille, qui fructus percipit, & sic vsuarius habet vsus rei, ut cui dominus nemoris, constituit vsus nemoris ad necessitatem suam & familie sue, ut accipiat ligna, olera, poma, flores, &c. quae nascuntur in nemore pro se & suis conuiuis, non tamen vendere permittit ipsum, aliam frueretur, quare clerici dici possunt vsuarij, ut supra dictum est.

Vtilis actio, vide supra, Actio directa.

Vtiles impensa, vide Impensa.

Vtilitas publica quot modis consideretur, tradit Bar. in l. j. sol. matrimon.

Vti possidetis est quoddam interdictum cum possessor inquietatur a non possidente, ut iudex pro ipso det sententiam. Si vnus fuerit, tunc pronuntiare habet in singulari numero, ut ita possideas ut possides. Si autem plures, tunc debet pronuntiare in plurali numero, ut vti possidetis ita possideatis haec Az. i. fu. e. ti. & vide gl. antep. i. c. licet. de pbat.

Vtpote pro quia. auth. ingressi. de sacrosanct. eccl.

Vtrique, id est certe. ff. de rei ven. l. vtrique Aliquod ponitur continuatiue. ff. de dam. infec. l. vtrique. Aliquod id est ita demum. ff. de neg.

gest. l. diuortio §. sed nec. Aliquod id est sicut ff. de actio. em. l. sicut Aliquod, id est tamen ff. ad municip. l. non vtrique Aliquod, id est vsque adeo, de cap. dimi. l. amissione. §. j. Aque vtrique, sunt duae partes. l. vtrique id est sicut, & que pro &, ut non. ff. de ad. ed. l. aediles.

Vtro, id est altero. C. de agrico & sensu. l. definimus. l. xj.

Vtrobi componitur ex vtrum, & vbi, pro ad, quasi dicat apud quem est possessio, apud illum sit, not. per Host. extra, de prob. c. licet. in fi. & vide. C. & ff. in ti. vtrobi. & inst. de interdictis. §. vtrobi.

Vtroque iure. i. in spiritualibus & temporalibus. extra, de pr. qm. Aliquod ponitur simulatiue. ff. de pact. l. rescriptum. §. si pacto. & de reb. dub. l. si is quis ducenta. §. vtrique.

De Vante V.

vulgaris haec dictio quot modis capiatur, docet Bar. in l. j. ff. de vul. & pupil. substituit.

vulgaris persona dicitur minus honeste. l. legitimos ff. de legitim. tur.

vulgaris substitutio dicitur cum quis loco instituti vel eius cui aliam partem ab intestato est ius ad eundem, in casu hereditatis non aditum apponitur seu subrogatur. unde conditio est semper, si hereditas non ad eundem. Et dicitur vulgaris, quia in hunc casum seu euentum fieri potest a quolibet qui testari potest, & cuiuslibet qui ius ad eundem habet ex testamento vel ab intestato, quia voluntas talis disponetis simpliciter admittitur iure civili, secus in pupillari & alijs substitutionibus, vbi non simpliciter

ter

ter admittitur, imo restringitur & limitatur. Et quãdoque penitus nõ admittitur iure civili scripto. Et nota q̄ conditio ibi appoſita, ſi hereditas nõ adeatur, p̄t dupliciter intelligi, ſecundum q̄ non adire dupliciter contingit, ſ. vel propter nolle adire, vel propter nõ poſſe. Et iſtud non poſſe multis p̄t cõtingere, vel quia euenit furor, vel deportatio, vel quia bonorum acquiſitio interdicitur. Vulgaris enim ſubſtitutio ſemper continet conditionẽ de euentu non aditz hereditatis ſicet iam vnum caſum vel plures vel oẽs cõtinere poſſit. Cetera vide ſuprà, de ſubſtitutionib. Vulgo cõcepti dicũtur qui patrem demõſtrare nõ poſſunt, nati ex meretrice quæ plures admittit. l. vulgo concepti. de ſta. homi. Vulua ſecundum Archid. xiiij. q. iij. plerique quandoque illud eſt quod extraneſcitur, vel eſt venter porci, vel vber, farcimen, vel illia, ſcilicet ſalcizia.

De V ante X.

Vxor, iuſta, veſcribit Alcia. libr. iij. Parad. dicũtur quæ verè vxor, & perquam ſolemniſter ducta eſt, nõ quæ ſimplici ſponſione vxor eſt, tamen ſi legitima ſit. l. ſi vxor. de adult.

Vulpianus an Vlpianus dici debeat Iarĩſcõſaltriſſim⁹ Alex. Cæſarius ille aſſeſſor multi dubitant, quæ ambiguitas ex pãdectarum Florẽtinarũ lectione tollitur in quibus ſemper Vulpianus per duplex, u alteram conſonantẽ alte-

ram vocalem ſcribitur. Nebri.

De Litera X.

Xeniũ, interpretatur munus quod hoſpitib. datur. Nã xenos interpretatur hoſpes. Vitruuius li. vj. Primo, inquit die Graeci hoſpites inuitabant ad cœnã, poſtero mittebant pullos oua, olera, poma reliquaſque res agreſtes. Ideò pictores qui ea quæ mittebãtur hoſpitib. picturis imitabãtur xenia appellarunt Martialis: Omnis in hoc gracili xeniorum turba libello. & ſequitur. Hæc licet hoſpitib. pro munere diſticha mittas. Inde per diminutionem, xeniolũ. Apuleius lib. 2. de aſino, Mittit byrrhena mihi xeniola: porũ optimũ, & quinque gallinulaſ. Vlpian. libr. j. Dig. tit. de officio pro conſu. l. ſolent. Nõ inquit, in totũ xeniis abſtinere dẽt procõſ, & paulo poſt. Quantiũ ad xenia, inquit, pertinet venter prouerbiũ eſt, &c. Neb.

Xenia dicuntur muſcula quædã quæ dantur eſculenta, & poculẽta, quæ vulgò dicũtur appenſationes, ceterarũ verò rerũ, quæ vſũ eduliũ excedũt, magis proprie dicũtur munera: dicitur eſũ fieri xenium de pomis cum qui habet hoſpites, ſecundum Arch. xiiij. q. iij. plerique. in fin.

Xenodochium, interpretatur hoſpitiũ, quod hoſpitibus & peregrinis publicitus ſiue priuatim patet, Hierony. in quadam epiſtola ad Pammachium. Audio te xenodochium, in portu feciſſe Romano. In Codice

Iustiniano, tit. de sacrosan. ecclesiis. l. illud. l. facimus. l. si quis. Item de epil. & cler. tū xenodochiū tum xenō appellatur. Neb

xenodochus est qui xenomen alicuius ciuitatis procurat.

Xenon est domus in qua ægrotantes recipiuntur, curantur & alimentis sustentantur: vt C. de epil. & cler. per totum.

Xenodochium est domus ad hospitium peregrinatum deputata vt quidam dicunt. Sed tū xenō & xedochium eadē domus dici potest, scilicet in qua valetudinarij & senes, id est infirmi recipiuntur aluntur. & Prædicta autē differētia faciētes xenō p. z. literā, & senodochiū dicunt esse scribēdū p. f. vide c. iij. de relig. do. & varia noia talium locorū habes. xiiij. q. st. vltim. sacim. vbi de hoc & j. quaest. vij. si qs hominē, ad fin. in authentica de nō aliē. aut p. mutā. §. hæc ergo, & de eccles. titul. §. si. & est glos. in clement. per literas de præben.

Xenoparochus is est qui publicè munera hospitibus contribuit, quia xenos hospes interpretatur & parochus tributor. Archadius libr. 50. tit. de muner. & hō. l. munerum. Tabularij, inquit, vel xenoparochus, & vt in quibusdam ciuitatib. N.

Xerolophū, locus erat celebris Bizantijs, quæ Constantinopolis postea cognominata est. Priscianus libr. j. de octo partib. orationis, Epigrammata, inquit, q̄ egomet legi in tripode vetustissimo Apollinis, qui stat in xerolopho Bi-

zantii scriptus, Idē libr. vj. Ostrēdūt, inquit epigrammata vestutissima, & quæ literis vetustissimis scripta in multis tripodib. legi, & maximē in tripode Apollinis, qui est Constantinopoli in loco quē Xerolophō vocant. Iustinianus libro quarto Institutionū tit. de pub. iud. Quod nōs, inquit, telū appellamus, illi telos appellāt, ad monēt, inquit, nos epigrammata in Xerolopho scripta, apud Iustinianum leg. Theophil. Xenophori.

Xenoparochi, quorū meminit l. vlt. ff. de mune. & hō. appellāt qui p̄bēdis hospitij præstunt, auctore Alcia. in l. pupillus ff. de ver. sig.

Xerolophū loc⁹ erat Cōstātinopoli celebris. §. itē lex Cornelia. Inf. de publi. iudi.

Cgrist⁹ est rex regū, dñs dominatiū vt i cle. pastoralis de re iudic.

Christe eleisō, vide de cōsec. dist. j. hoc quoq; & dist. 2. can. re vera.

Christianorū nomē primo ortū est apud Antiochiam, vbi Ignatius fuit episcopus. 7. q. 1. mutatiōes Nā prius oēs fideles dicti fuerūt discipuli vel fratres. Sed postquā apostolifecerūt cōciliū Antiochenū, tūc dicti sūt christiani, vt est gl. 2. 2. distin. sacrosācta ibi tex.

Xylici, Athletæ sunt de quibus meminit Iuris. in l. athletas. ff. de iis qui not. infam. licet ibidem corruptè legatur sexustici. Sunt autem illi qui pugnabant in porticu amplissima. Suetonius nec tamen eo minus xylicorum concertationes aut gladiatorum pugnas seuerissimè semper

semper egit. Græci enim xystum porticum vocant ampla altitudine, in qua athletæ per hyberna tēpora exercentur. Has & paradromidas Græci appellāt, & nostris ambulationes dicuntur. Vel scđm aliquos xystus habet originē à hystos quod hastam seu telum spiculumve denotat.

De Y ante A.

Y Atus aliquando sumitur p̄p̄ū-
sto mortis, seu pro causatione
spiritus ultimi, de poen. dist. 4. c.
nullus. Aliquādo est apertio ter-
raz. c. non offeramus, vigesima-
quarta q. 1.
Imo verò hiatus scribendum est.
Yconomus dicitur ille, cui res ec-
clesiæ gubernanda datur, scilicet
episcopalis, & propriè res cano-
nicorum. Etiam quandoque
est vicedominus, vel p̄positus.
1. q. saluator. vide gl in c. Impera-
torē. de i. cal. vbi cōc. Unde se-
cundū Gof. differunt yconomus
syndicus, procurator, & actor. Nā
yconomus administrat res ec-
clesiæ, & aliquando defendit in
cā, & quādoque in ecclesia vacā-
te sit ad percipiendos pronētus,
& seruādos ad futurū platū. Syn-
dicus in aut reb., & negotijs cu-
iuslibet corporis, vel collegij. Et
scđm leges nō differt à defensore,
& est vniuersitatis. Sed procura-
tor est priuatæ personæ ad v-
nū negotiū vel plura. Actor aut
pro vno, vel pro vniuersitate ad
vnā causam, & præsentem, &
cum decreto constituit, in con-
stitutione yconomi non est ita

omnimodo necessarium decre-
tū iudicis. Ang. Aret. & Io. Fab.
inst. de curat. §. quod si. & idē in
constitutione syndici dicendū.
Bar. in l. nulli. ff. quod cuiusque
vniuer. nom. non nego tamen
quin tutius sit decretum adhibe-
ri gl. & Bar. in l. actor. ff. rem ra-
tā haberi Sp. ti. de synd. vers. itē
quod est constitutus minus so-
lenniter.

Imò vero œconomus scribendum
est per œ diphthongum.

Ydoneus quis dicatur, & in quib.
consistat idoneitas, vide ca. cum
in cunctis. de electis.

Scribendū esse idoneū, nulli dubiū.

Ydrophylatri dicuntur ab hydria,
quod est vas, quo aqua defertur,
vel ab ydor, id est aqua, & phyla-
tre in, custodire, quasi custodes
aquare scđm Io. An. in c. si iudex
laicus. de senten. excom. li. vj.

Scribendum est hydrophylates à
Græco nomine hydor, quod est
aqua, & phylatre in, quod est cu-
stodire vide C. de aqua duc. l.
decernimus.

Imò, hæc dictio significat quando
que correctiue, vt testator dicit,
Titius, imò Seius heres esto, vt
l. si ita scriptum. ff. de hered. insti-
tuend. ibi tex. dicit adijciētes, &
detrahētes, ymo & mutātes. Po-
nit̄ et copulatiuē. C. de nouo C.
cōponēd. l. vn. §. quib. Et sumit̄
significatū ex copula adiūcta, &
eliet idē dicere et. Sed ibi ycono-
mus q̄ hoc fecerit, ymo fieri pas-
sus fuerit priuēt, ponit̄ alternati-
uē: vtl iubemus. §. yconomus. C.
de sacro, ecc. quia hēt locū, vel ip-

so alienante, vel alienari patiēte. potest etiam ibi accidi correctiue, quia eadem, vel maior est ratio in alienante quàm in patiente alienari, quod puniatur. Itē quo ad decisionem legis ponitur ibi copulatiue, quia pœna habet locum, & in alienante, & in patiente alienari.

Cum i Latino scribendum est, & vt quibusdam placet, cum simplicim, imò.

Ypocomus dicitur ab hypo, quod est sub, & comos villa. Inde ypocomi qui sunt sub villanis, secundum Placen. & Accur. sed secundum peritio res hypocomi (sic enim scribendum est, non ypocomi) dicuntur stabularij qui equos curant.

Ypocrisarius quandoque ponitur pro syndico, quandoque pro œconomo, vt no. Spec. in titul. de his qui aliena. poss. vel non. § licet.

Ypocrisari. i. legi. extra de electio. c. significasti, & i. quæst. vj. conuenientibus.

Ypostasis dicitur ab ypo, quod est sub, & stasis status, vel stans, quasi substans, & vtuntur Græci sicut nos pro persona, quia habet substare omnib. accidentibus, & omnia accidentia ad se recipit à nullo tamen informatur, secundum Hugonem. glossa est clementina prima, de summa trinitate.

Aspiratur, & hæc, hypostasis, de quo supra suo loco.

Ypotheca est res, immobilis pignori obligata, vt domus, ager, fun-

das. Pignus autem est res mobilis, propriè à pugno dictum, quia pugno tradi potest. Et sic hypothecanon est aliud quàm obligatio vel pignoratio. Ius autem ypothecariū est illud, quod competit creditori in bonis debitoris sui sibi obligatis pro debito tacitè vel expressè, & dicitur ab ypo, id est sub, & theca positio, quasi suppositio, nā debitor rem pignoratam creditori supponit, & in ipsa sibi ius constituit.

Ypothecare est obligare, pignorare, vel supponere, vt patet per rub. ff. de re. eo. qui sub tuto. & cur. dum subditur. Sine decreto pignori non supponendis.

Aspirantur, & hæc voces hypotheca, hypotxe care.

Ysothomus est terra inter duo maria. l. Lucius. ff. de ser. rust. præd.

Ystriones. i. ioculatores, ab ystria. c. clericus, de vita & hone cleri. de consecra. dist. ij. c. scenicis atque ystrionibus, & c. pro dilectione.

Cum i Latino scribitur histriones.

Xystici, dicuntur athletæ, dicti à xisto, qui, vt ait Vitruuius li. sexto, est porricus ampla latitudine, in qua athletæ per hyberna tempora exercebantur. Suetonius in Augusto, Xysticorum certationes aut gladiatorum pugnas seuerrissimè semper egit. Idem in Galba. Si quid scenici aut xystici donatum olim vendidissent. Vlpianus tit. de ijs qui notantur infamia. l. athletas pro eo quod esse debuit xystici, res xystici corruptè legitur

legitur. Antonijs Nebr.

De Zante A.

Zabarella nomē est vnus Iuriscō-
sulti qui facit vtilem lecturā su-
per Clemētinis, & tractatum de
horis canonicis, p̄funere suo fer-
tur orasse Pōg ius Florentinus.
Sepultus est Constātiæ apud mi-
nores.

Zelotypia est suspicio vel furor. ij.
quæst. v. §. hoc autem sub. c. cō-
sulisti.

Zelores, idem est quod zelans &
vliciscens, vt in cap. nisi. cum pri-
dem de renun. §. personæ vero,
vbi dicitur, Et sum (inquit Deus,
zelores, id est requisitor, & ex-
actor castitatis. j. q. iij. §. hæc vltra
xxij. qu. 1. §. 1. id est visitans pec-
cata patrum in filios vsque ad
tertiā & quartam generationem
in his qui oderunt me, id est cō-
tra me paternum odium imitā-
tur, & sūt verba Domini ad Moy-
sen, Exodi. 20. cap.

Zelus quandoque exponitur, id est
inuidia, vt 2. q. 4. capitulo qui
peccat, & ibi dicitur text. Domi-
nus flagellatos expulit de tem-
plo improbos mercatores, vbi est
connexum testimonium scrip-
turæ dicentis. Zelus domus tuæ
comedit me. ibi gl. exponit zelus,
id est amor quem habui ad tem-
plum comedit me, id est fuit mi-
hi causa inuidiæ propter quam
occiderunt me. Aliquando zelus
exponitur, id est feruor dilectio-
nis extra de reg. capit. 2. lib. vj.

per Ioan. And. in hoc significato
magistri nostri dicuntur viri ze-
losi non zelotypi. Aliqñ sumitur
in bona parte Aliquando in ma-
la pro odio, vt not. per Ber. extra
de offic. custo. capit. ij. Aliquan-
do ponitur pro ira. xxiii. quæst.
viii. legi. Aliquando pro seueri-
tate. xxviii. quæst. viii. hi ergo.

Zenotapium quid sit, vide. ff. de re-
rum diui. in tantum. §. fina.

Cenotaphium scribendū est, quod
imaginarium sepuchrum signi-
ficat, à Græca voce canos, id est
inanis, & raphos sepulchrum.

Zeugma est figura grammaticalis
ff. de petitione hereditatis, l. si
quis libertatem. in glō. per zen-
gman.

Zeleucus est proprium nomen cu-
iusdam iudicis, qui (vt est
apud Valerium Maxim. lib. vi.
hist. 12) lata lege de adulteris
exoculandis filium in adulterio
reperitum exoculare parabat,
sed precibus populi victus,
filium vno, se altero priua-
uit oculo.

Zygo statem Alciatus interprætatur
pro eo qui ponderum, & sta-
terarum rationem peroptimè
calleat.

Zythum potus est, quem è frugi-
bus exogirauit Ægyptus.

Zizania est seges vel herba peruer-
sa, scilicet lolium. lvi. disti. c. na-
sci. xxiii. q. 1. ca. quod militare,
& quandoque ponitur pro sor-
de omnium segetum. glo. bona
in cle. dudum. de sepul. & c. li-
cet. de elec. & ita Saluator dicit
ad volentes eradicare zizaniā

11. quæstion. 3. c. nolite. 1. post princip. & 23. quæstio. 1. §. 1. Matthæi. 12.

Zocomenus est proprium nomen viri Græci genere, qui composuit ix. libros historiæ ecclesiasticæ, & exordiens à consulatu Chrispi, & Constantini Cæsarium vsque ad tempora Theodosij iunioris.

Zona, zonę vocabulum interpretatur tibi Calderinus in hoc Marcialis Apophoreto.

Longa satis nunc sum, dulci si ponderare venter

Intumeat, siam tunc tibi zona breuis.

Et clericus conjugatus deferens zonam bicolorem perdit priuilegium clericale. Aufre. in add. ad quæst. Ca. Tol. cccxxij. cum appellatione vestis contineatur zona, alleg. l. vestis. de auro & argileg. Bar. in l. diuus. ff. de bon. dam.

Zona, non tantum pro cingulo accipienda est, sed aliquando etiam pro marsupio & loculis nummorum refertis accipitur. Apuleius. lib. 7. de asino, Plutina, inquit, pretiosissimis monilium & auro monetali zonis refertis incincta.

Sueton. quoque scribit Vitellium zonam se aureorum plenam circumdedit. Spartianus etiã Pescenium nigrum Imperatorem iussisse, ne milites in zonis nummos aureos vel argenteos portarent ad bellum. Lampridius quoque Alexandrum Cæsarem dicere solitum ait, Miles inō timet, nisi vestitus, calceatus, & satur, & aliquid in zonula habens. Et ferè hæc est consuetudo Hispanorum, vt cingulo burfam escariam applicent, in qua portent nummos. Itaque Saluator noster discipulis interminatur, ne portent zonam. In hoc significato accepit Vlpia. in titul. de bonis damnatorum. l. diuus. Neque si zonam, inquit, circa se habuerit, protinus. aliquis sibi vindicare debet. Accursius putauit zonam esse cingulum magni pretij. **Nebris.**

Zythum, potus est quem è frugibus excogitauit Ægyptus, vnde à Columella pelusiicum cognominatur in horto, cum dicit, Et pelusiaci proxiore præcula zythi. Vlpia. tit. de tritico & vino legato. l. si quis. zythum, inquit, & cætera pro hominum affectione. Ne-